

vis maatte virke i høi Grad forstyrrende paa, naar den skulde nødes til at standse, hvorledes vil man da være filllet lige over for Sagen? Allerede nu ser man, med hvilken Styrke der er opstaaet Fordringer om, at disse to Fabrikker, som nu bestaa, alene fordi de ere begyndte, skulle hjælpes videre frem. Hvorledes vil det saa gaa under den af mig nævnte Forudsætning? Det er klart, at Lovgivningsmagtens Stilling vil blive meget vanskelig. Flertallet har derfor ikke troet at kunne tilraade et fravige Principet i Loven af 1873, og jeg behøver, efter hvad jeg har anført, ikke at berøre endnu et Argument, som er blevet anført, nemlig det, som er blevet hentet fra den forøgede Arbeidsfortjeneste, som Sukkerindustrien skulde skaffe Arbejderbefolkningen her i Landet. Ja, det er ganske vist, at Intet er ønskeligere, end at der finder en Udvikling Sted her i Landet, som fremkalder en forøget Arbeidsfortjeneste, men selvfølgelig er det en Forudsætning, at denne Arbeidsfortjeneste kan bæres af det Produkt, som af Arbejderne bringes tilveie; thi hvis den ikke kan det, hvis det, for at Produktionen kan være tilstrækkelig til at skaffe den forøgede Arbeidsfortjeneste tilveie, er nødvendigt, at Staten skal gjøre Offre, forekommer det mig, at det er klart, at der fremkommer Forhold, som umuligt i Længden kunne opretholdes, og som til Syvende og Sidst dog ville vise sig mere skadelige end gavnlige. Men er saaledes Udvalgets Flertal af den Foræning, at der ikke er nogen Grund til ved ekstraordinære Foranstaltninger at søge her at opelste en Sukkerindustri i Almindelighed, naar den ikke af sig selv kan bane sig Vej, er Flertallet om muligt endnu mere imod, at der fra Statens Side skulde gjøres noget Særligt for de to nu her i Landet bestaaende Sukkerfabrikker, som ikke tillige skulde komme Andre, der vilde oprette lignende Fabrikker, til Gode. Det vilde efter Flertallets Mening staa i en skarp Modstrid med et Princip, der nu vistnok maa siges at være almindelig anerkjendt som et Hovedprincip i enhver økonomisk Lovgivning, nemlig det Princip, i Kraft af hvilket man ikke bør monopolisere nogen Industri til Fordel for enkelte Private eller enkelte Selstaber. Naar man har talt om, at det skulde være af nogen Interesse for det Almindelige, at det Experiment, som er paabegyndt ved disse Fabrikkers Anlæg, blev ført til Ende, tilstaar jeg, at jeg ikke ret begriber, hvilke Erfaringer det er, som skulde være saa særdeles vigtige for det Offentlige, og som man derigjennem vilde indhente. Jeg veed ikke, om man tænker paa de tekniske Erfaringer med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorledes Sukkeret skal fabrikeres, eller hvorledes Roerne skulle dyrkes. Hvis man tænker paa det, forekommer det mig, at man maa sige, at langt fyldigere, langt fuldstændigere Erfaringer end de, der kunne indvindes ved Undersøgelser af, hvorledes der bliver gaaet frem paa disse 2 enkelte Fabrikker, ville

kunne indhentes og ganske vist ere bleve indhentede i Udlandet, hvor jo Sukkerfabrikationen drives paa saa mange Steder, og at, hvis der skulde bringes særlig Erfaring tilveie, navnlig med Hensyn til Roedyrkingen i vort Land, vilde man ganske vist kunne skaffe sig saadanne Erfaringer ved umiddelbare Forsøg med langt mindre Betsøstning end den, som vil være at anvende, naar man skal holde 2 Fabrikker i Live til dette Døgn. Eller jeg veed ikke, om man, naar man taler om, at Experimentet skal fuldføres, tenker paa, at man ønsker at se Udfaldet, at man ønsker at se, om dog ikke virkelig disse 2 Fabrikker kunne veedblive at drives, hvis Staten kommer dem noget til Hjælp. Ja, jeg fatter ikke ret den Interesse, det skal kunne have for det Offentlige at se, om dette skulde kunne lade sig gjøre. Jeg skal kun bemærke, at det vil jo afhænge af en stor Mængde andre Momenter, som ganske vist kunne have lige saa megen Betydning og meget større Betydning end en Statsunderstøttelse. Som et af disse Momenter skal jeg nævne Sukkerpriserne. Dernæst kan jeg ikke lade være at bemærke, at der desuden ved hver af de bestaaende Fabrikkers Forhold er noget Særegent, som gjør, at det er aldeles umuligt fra dem at drage almindelige Slutninger. Jeg sigter derved til, at den ene Fabrik staa i den næste Forbindelse med en anden industriel Virksomhed, nemlig med Sukkeraffinaderier her i Landet, en meget betydelig Virksomhed, hvilket gjør, at det er overordentlig vanskeligt at sige bestemt, hvorledes det vilde stille sig, dersom Fabrikationerne vare adskilte. Det Samme gjelder i Grunden ogsaa om den anden Fabrik; thi den staa i en ganske lignende Forbindelse med en svensk Fabrik, og deraf følger end yderligere, at denne Fabrik er i en Afhængighed af den svenske Lovgivning med Hensyn til, hvor stort et Udbytte den muligvis kan afgive. En Forandring i den svenske Lovgivning vilde medføre ganske andre Resultater. Det forekommer mig, at der i Virkeligheden ikke kan være Tale om, at det skulde være af nogen offentlig Interesse at give nogen Hjælp særlig til disse 2 Fabrikker, og at man i Virkeligheden maatte betragte en Stats-hjælp, ydet dem, — hvilken Form man end vilde anvende — som en Begunstigelse af private Interesser, og jeg veed ikke, at de, der ere interesserede i disse Fabrikker, kunne paaberaabe sig nogen Grund til, at de skulde kunne gjøre Krav paa, at Staten enten skulde skaffe dem nogen Fordel eller sikkre dem mod Tab af det Foretagende, de have indladt sig paa. Til disse Bemærkninger skal jeg indskrænke mig.

Schlegel: Jeg skal tillade mig paa Mindretallets Vegne at gjøre nogle Bemærkninger om Mindretallets Stilling til Sagen. Som alle eede af den ærede Ordfører bemærket, har Udvalget gjort det til Gjenstand for sin Undersøgelse, om